

Večernji list: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao Dejan Jazvić

Prvi čovjek međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, Valentin Inzko, prilično je veliki optimist da će nakon listopadskih izbora u ovoj zemlji stvari krenuti nabolje. U državi koja godinama stagnira na euroatlantskom putu, gdje je broj nezaposlenih premašio pola milijuna, a trećina stanovništva živi na ivici siromaštva, optimizam je nerijetko jedino što ostaje. No, Inzko nas uvjerava kako ovaj put optimizam ima i realno pokriće. Za razliku od nekih ranijih godina, austrijski diplomat na dugogodišnjem radu u BiH kaže da se njegov Ured visokog predstavnika (OHR) ovaj put nema namjeru uplitati u uspostavu vlasti, iako ni dva mjeseca od izbora vlada niti na jednoj razini nije izabrana.

Mnogi još pamte kako je upravo aktualni visoki međunarodni predstavnik sudjelovao u uspostavi federalne vlasti predvođene Lagumdžijinim SDP-om. Najogorčenije zbog ovakvog uplitanja bili su Hrvati, jer stranka koja je i tada, kao i sada, dobila najveći broj hrvatskih glasova (HDZ BiH) nije bila uključena u vlast. Sličan scenarij ovaj put očito nije u igri.

Večernji list: Hoće li se, kako i kad OHR umiješati u proces formiranja vlasti u postizbornom razdoblju?

Valentin Inzko: Ja bih se rado umiješao kada je u pitanju provedba zakonske obveze da 40 posto žena bude u izvršnoj vlasti i javnim poduzećima. Bilo bi doista lijepo kada bismo više žena vidjeli u vlasti. Isto tako, bilo bi dobro kada bi vlasti same donijele odluku o smanjenju broja ministarstava i administracije uopće. Vjerujem da bi građani to odobravali i u tom smislu ću se možda „uplitati“, ali samo davajući preporuke

u tom pravcu. Inače, meni nije namjera, a ne vidim ni zašto bi to činio, miješati se u formiranje vlasti. Mislim da se neće ponoviti problemi koje smo imali u nekim ranijim situacijama. Prošli put 15 mjeseci nismo imali vladu na državnoj razini i devet mjeseci nismo imali popunjen federalni dom naroda, a rok za to je 60 dana. Postoje naznake da se takva situacija neće ponoviti i ja očekujem da će se vlast na svim razinama brzo uspostaviti. Svi znaju da vlasti ne mogu više raditi kao prije.

Večernji list: Mnogi upozoravaju na probleme ukoliko vlast na državnoj i entitetskoj razini ne budu činile iste stranke i koalicije. Koliko su realna ovakva upozorenja, uključujući i one o mogućim blokadama?

Valentin Inzko: Takvih primjera različitih koalicija bilo je i u drugim državama. Primjerice, u Bavarskoj je često bila desničarska vlada, a na saveznoj razini je vladala koalicija predvođenja socijaldemokratima. I pored toga oni su korektno surađivali. Isto tako i u Austriji, gdje imamo devet pokrajina. Suština je da imamo snažnu koordinaciju i samo jedan princip – da svaka vlada služi građanima. Manje je važno je li to istorodna koalicija ili kohabitacijski način vladanja. Bitno je da imamo dobru volju za suradnju. Ako sjediš u vlasti i besprijeckorno poštuješ ustav i zakone i princip da služiš građanima, onda nećeš imati nikakvih problema u funkcioniranju vlasti. Imam dobar osjećaj da će doći do pozitivnih promjena i da političari mogu otvoriti novo poglavlje u politici BiH.

Večernji list: Je li to samo Vaš osjećaj ili imate i neke informacije koje biste mogli podijeliti s nama?

Valentin Inzko: Imam indicije, signale, jer sam razgovarao sa svim članovima Predsjedništva BiH i svi su naznačili da žele surađivati. Mislim da će se to vidjeti i u novom pristupu Predsjedništva BiH. Oni će imati različite stavove, ali vjerujem da će to pokušati riješiti između sebe, a u javnost

će ići s onim o čemu su se dogovorili. Ja očekujem, primjerice, dogovor o obilježavanju 20. obljetnice Srebrenice. Dakle, ima indicija da će doći do novog pristupa. Ne treba zaboraviti dva događaja koja su obilježila ovu godinu, a to su prosvjedi u veljači i poplave u svibnju. Građani su bili nezadovoljni ponašanjem vlasti i svi oni koji su izabrani to znaju. Vladajuće stranke znaju i da smo imali osam godina zastoja i da se takvo ponašanje ne može nastaviti. Stoga ja očekujem temeljitu promjenu politike u BiH.

Večernji list: Što očekujete od novih vlasti? Što bi trebali biti njihovi prioriteti?

Valentin Inzko: Sigurno im ne može biti prioritet „sve po starom“. Mora se dramatično promijeniti način vođenja politike. Nije važno što imamo „stare“ stranke. Aleksandar Vučić je plakao kada je Šešelj odlazio u Haag, ali je u međuvremenu vidio da je najbolji put za Srbiju europski put i normalizirao je odnose s Prištinom. Ljudi mogu da se mijenjaju, da sazrijevaju, a sazrelo je i u BiH mišljenje da se stvari moraju mijenjati. Prvi korak u tom pravcu je brza uspostava vlasti na svim razinama. Bilo bi dobro da do početka veljače imamo uspostavljenu vlast na svim razinama. U Velikoj Britaniji je bio problem što je vlada uspostavljena „tek“ nakon pet dana, a ovdje se nitko nije postidio što vlast nije bila uspostavljena ni nakon 15 mjeseci. Važno je da Bruxelles zna tko mu je partner u BiH. To je prioritet i naravno, ekonomija. Ja bih svakome u BiH tko s mjesečnim iznosom od 250 eura prehrani obitelj dodijelio Nobelovu nagradu za ekonomiju.

Večernji list: Svi se slažu da je njemačko-britanska inicijativa, koja će postati službena inicijativa Europske unije, velika šansa za BiH i ubrzanje reformi na europskom putu. Vjerujete li u njezinu provedbu?

Valentin Inzko: To je jedna fantastična šansa i ja sam o tome još u svibnju razgovarao s njemačkim ministrom vanjskih poslova. Ja ne želim reći da je to posljednja šansa, ali to je

jedina šansa koja je sada na stolu. Nema nikakve druge inicijative i uvjeren sam da ona vraća nadu u BiH. Uvjeren sam da će ona deblokirati europski proces. Uvjeti za BiH nisu promijenjeni, ali je došlo do promjene redoslijeda, tako da će u nekom smislu biti malo lakše postići status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU. Za mene je to važnije od samog članstva, jer tada počinje tranzicija, približavanje europskim pravnim standardima. Građani u BiH s pravom pitaju zašto mi nemamo europske pravne standarde kao Hrvatska. Zašto kod nas nema političara u zatvoru. Oni te europske standarde povezuju s pravnom državom. Vi u BiH imate situaciju da se 85 presuda Ustavnog suda ne provodi. To je nedopustivo. EU je više puta otvorila svoja vrata i pokazala spremnost pomoći BiH i to treba iskoristiti. Uz ovoliko gorućih pitanja u svijetu EU je ipak odlučila BiH posvetiti značajnu pozornost i to je odlična prilika.

Večernji list: Bh. Hrvati očekuju da pitanje njihovog statusa u BiH bude riješeno u ovom izbornom mandatu. Kako Vi gledate na to?

Valentin Inzko: Ja često tri konstitutivna naroda u BiH uspoređujem s tri brata i možda su Hrvati tu, u brojčanom smislu, „najmanji“ brat i treba im posvetiti posebnu pozornost. Mislim da će u ove četiri godine doista doći do pomaka kako bi hrvatski narod bio zadovoljniji svojim statusom, da će još više BiH osjećati svojom zemljom, da će se odlučiti za ostanak, a ne odlazak i da će napraviti tu svoju „malu Kaliforniju“. Ekonomija je tu vrlo važna, ali i funkcionalnost države. Hrvatski narod mora imati svoje mjesto na svim razinama vlasti. Tu je potreban prijateljski i pošten pristup, koji uz pozitivan duh može dati rezultate. Treba učiniti sve kako i Hrvati bili zadovoljniji građani ove države. Izaći im u susret, ali to ne treba biti shvaćeno kao milostinja, već kao nešto što im pripada. Ako ja mogu nešto učiniti i pomoći, svakako sam spreman na to.

Večernji list: Što će biti s Mostarom? Kakve inicijative i

rješenja možemo tu očekivati, budući je poznato kako je Grad u svojevrsnoj blokadi. To je jedina lokalna zajednica u kojoj nisu održani lokalni izbori, jer nema dogovora o načinu izbora gradskih vijećnika sukladno presudi Ustavnog suda?

Valentin Inzko: Upravni odbor Vijeća za provedbu mira je pozvao na provedbu i poštivanje presuda Ustavnog suda BiH, jer su one konačne i obvezujuće. To će omogućiti da Mostar ostane jedinstvena, koherentna, multietnička i po mojoj želji i bogata jedinica lokalne samouprave s određenim stupnjem lokalnih ovlasti, administracije ispod razine grada.

Večernji list: Kakva je budućnost OHR-a u ovim okolnostima? Hoće li napredak BiH u provedbi njemačko-britanske inicijative stvoriti preduvjete za zatvaranje Vašeg ureda?

Valentin Inzko: Uloga OHR-a se kroz vrijeme mijenjala. Mijenjala se i u smislu da je BiH sve više preuzimala poslove od međunarodne zajednice. Mi smo u jednom momentu u OHR-a imali oko 800 zaposlenika, u vrijeme Paddy Ashdowna. Kada sam ja došao bilo ih je 250, a sad nas ima 110. Dakle, to je posljedica činjenice da se naša uloga mijenja. U budućnosti, doći će i do zatvaranja OHR-a. Ja, naravno, i sam podržavam princip „više Bruxellesa, a manje Dayton“. Dayton je i dalje tu i to je realnost. Nema drugog Ustava. Odluka o zatvaranju OHR-a će biti donijeta na razini Vijeća za provedbu mira (PIC) i za mene će biti jedan sretan dan kada kažem da je BiH nepovratno na euroatlantskom putu, kao jedinstvena i decentralizirana država. Kada takvo stanje bude dostignuto, bit će to i trenutak za zatvaranje OHR-a.

Večernji list: Koliko se zategnuti globalni odnosi između Zapada, odnosno SAD-a i EU s jedne strane i Rusije s druge strane, odražavaju na djelovanje PIC-a pa samim tim i OHR-a i uopće međunarodnu politiku u BiH?

Valentin Inzko: Mi smo u svibnju vidjeli da su Rusi odustali od potpore komunikeu Vijeća za provedbu mira u cjelini, a sada

su odustali samo od jednog paragrafa koji se odnosi na euroatlantske integracije BiH. Ja prema tom pitanju mogu biti neutralan, jer sam iz Austrije, koja je također u odnosu na NATO neutralna zemlja. Međutim, treba znati da je bivši saziv Predsjedništva BiH uputio zahtjev prema NATO-u i sva tri člana su se složili da se aktivira Plan za članstvo u NATO-u. To je, dakle, želja BiH. Rusija je na prošlom zasjedanju PIC-a zagovarali stav da taj euroatlantski put nije jedina perspektiva za BiH. Ja, pak, mislim da je to autentična želja građana i političara i da na tom putu treba nastaviti. Rusija ima svoju ulogu u PIC-u. Oni su i 1995. godine imali konstruktivnu ulogu kada je zaustavljan rat. Rusija je ranije prihvaćala euroatlantski put. Sada je zbog globalne situacije odustala od toga. No, što se tiče BiH, mislim da svi želimo suverenu i teritorijalno cjelovitu BiH i Rusi su tome dali svoju potporu.

Večernji list: Vjerujete li u tvrdnje da dio međunarodne zajednice želi Milorada Dodika izbaciti iz vlasti, jer se previše približio Rusiji, odnosno predsjedniku Vladimiru Putinu?

Valentin Inzko: Ja se sastajem s njim ovih dana i siguran sam da će i on razmisliti o svojoj politici. On je bio miljenik Zapada. Gospodin Dodik ima velike talente, ali naravno, talente možeš koristiti i u negativnom i u pozitivnom smislu. Ja se nadam da će on svoje talente koristiti u pozitivnom smislu i to građani RS-a očekuju od njega. Svi priželjkujemo blagostanje u cijeloj BiH, a to znači naravno i u RS-u. Što se mene tiče, takvih konkretnih razmišljanja koje spominjete, nije bilo.